

СТАНОВИЩЕ

за гл. ас. д-р Мая Александрова,
единствен кандидат в конкурса за доцент по направление 2.1. Филология
(общо и балканско езиковзнание), обявен от СУ "Св. Климент Охридски" в
Държавен вестник, бр. 103, 27.12.2016 г.

от доц. д-р Екатерина Търпоманова,
Катедра по общо, индоевропейско и балканско езиковзнание, ФСлФ,
СУ „Св. Климент Охридски“

Мая Александрова е завършила немска езикова гимназия в гр. София. Висшето си образование завършва в СУ "Св. Климент Охридски" през 1989 г. в специалност "Българска филология", след което става редовен докторант в Софийския университет. През 1999 г. успешно защитава докторската си дисертация на тема "Густав Вайганд и балканското езиковзнание". Започва работа като хоноруван асистент в Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езиковзнание (Факултет по славянски филологии, СУ "Св. Климент Охридски") през 1997 г., през 2002 става асистент в същата катедра, а от 2005 г. е главен асистент. Води лекции и семинарни упражнения по дисциплините "Увод в общото езиковзнание", "Балканско езиковзнание" и "Социолингвистика". Научните ѝ интереси са в областта на балканското езиковзнание, социолингвистиката, етнолингвистиката, съпоставителното езиковзнание и общото езиковзнание.

Гл. ас. д-р Мая Александрова участва в конкурса за доцент с една монография и 11 публикации в научни издания и сборници от конференции.

Монографията "Вкусове, миризми, подправки. Между лингвистиката и етнологията на Балканите и отвъд тях" разглежда от една страна основните вкусове и миризми според човешките възприятия и от друга – най-разпространените подправки на Балканския полуостров. Още в заглавието авторката определя подхода си като комплексен – с лингвистична част, която включва основно анализ на названия, и етнологична част, в която се дават различни сведения за обектите на изследването. Тази линия е следвана в цялата книга.

Монографията се състои от увод, изложение в две основни части, заключение и библиография. Като достойнство на книгата трябва да бъде изтъкната ясната и логична цялостна структура, както и еднотипното структуриране на разглежданите явления във всяка от отделните подчасти.

Първата част от изследването носи заглавието "Вкусове и миризми" и е посветена на двете съответни сетивни възприятия – густативно и олфакторно. Авторката много правилно подчертава, че думите, обозначаващи сетивните възприятия, не са изолирани една от друга, а си взаимодействат и образуват специфична семантична система. Мая Александрова започва с представяне на лексемите със значение 'вкус', след което се спира върху всеки от петте (основни) вкуса – солена, сладък, кисел, горчив и лют, и завършва с наименованията на миризмите. Тя съпоставя

лексемите в различни езикови групирания, които намирам за логични и добре премислени: в балканските езици, които са и главният обект на изследването; в славянските езици, които много добре ситуират българския език в контекста на неговите близкородствени езици; други езици, в които са включени някои романски, някои германски езици, унгарски и турски и които дават добра съпоставителна основа на езиковия анализ, включително последните два езика, които не са индоевропейски, но пък са контактни с балканските езици. Смятам, че този езиков материал добре откроява протеклите процеси на номинация и семантичен развой, които са унаследени от праезика или са резултат от езикови контакти. От друга страна обаче поради изобилния материал на места се губи балансът в представянето и акцентът на изложението, който би трябвало да е върху балканските езици.

От разгледаните лексикални данни и въз основа на цитираните етимологии авторката прави важни класификации и изводи за мотивацията на назоваването на вкусовете и семантичните трансформации в развитието на лексемите. Съществена част от лингвистичната страна на изследването е анализът на метафоричните употреби на думите и използването им във фразеологизми. Мая Александрова внимателно проследява и групира значенията на фразеологичните единици, като ги свързва и с редица духовни и символни възприятия на балканските народи. Така езиковият анализ се свързва и с културата и традициите на Балканите, които са експлицитно представени и чрез описанието на обредни практики. Етнологичните данни допълват езиковия анализ, за да дадат една добра етнолингвистична картина на вкусовете и миризмите така, както ги възприема балканският човек.

Във втората част на книгата са представени 33 подправки, подредени по азбучен ред. Частта започва с анализ на лексемата *подправка* в различни езици и класификация на подправките. За всяка от разглежданите подправки обединяващо е латинското название, какъвто е обичайния подход както в ботаниката, така и в езиковото описание. Добър подход на авторката е отбелязването на диалектни названия в български, следват, по модела на първата част, названията в балканските, славянските и други езици. Подправките са представени подробно в различни аспекти: исторически сведения за произхода и разпространението им, анализ на наименованията от гледна точка на етимологията, описание на свойствата на растението, използването на подправката в бита, като лекарство и в обредно-магически действия. За някои подправки е разгледано и символното значение, дадени са някои легендарни сведения и споменаване на растението във фолклорни произведения. Така структурираните части дават енциклопедични знания за всяка от подправките. В изводите са направени обобщаващи наблюдения върху употребата и популярността на подправките на Балканите, предложен е модел за класификация на названията за подправки, направено е уточнение за хетеронимията и хетеросемията при растенията изобщо.

Цялостното впечатление от монографията е за изключително богат масив от данни – както езикови, така и културно-исторически и етнологични, които се допълват, за да бъде изградено едно комплексно

етнолингвистично проучване. От гледна точка на лингвистиката смятам, че в събраната информация има все още неизползван потенциал за анализ в областта на семантиката и фразеологията и моята препоръка към Мая Александрова е да продължи работата си в тази насока в бъдещи изследвания.

Публикациите на Мая Александрова още веднъж показват нейния задълбочен интерес към етнолингвистиката в балкански контекст. Изследвания върху подправки и вкусове представляват публикации № 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, като в тях авторката демонстрира типичния си подход да представя езиковите факти във връзка с историческата и културната среда. Три от статиите (4, 5, 9) са на албански език в съавторство с Русана Бейлери.

Публикация №3 представя наблюденията на Мая Александрова върху развитието на евролингвистиката като ново направление в езикознанието въз основа на статии от сборника от поредицата *Eurolinguistische Arbeiten*.

С цялостната си дейност гл. ас. д-р Мая Александрова изпъква като ерудиран преподавател, ценен от студентите и от колегите си, и учен с изявени интереси в областта на етнолингвистиката и социolingвистиката.

Написаното дотук ми дава основание убедено да подкрепя кандидатурата на гл. ас. д-р Мая Александрова за заемане на академичната длъжност доцент по направление 2.1. Филология (общо и балканско езикознание).

София, 02.05.2017 г.